

מתוך היקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בנים כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת דברים

אות ה

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני ולה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבניו ומוזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

י"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשוון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרנטל (17) סניף 635
מספר החשבון 71713028 ע"ש זרע שמשוון,
כמו מן נתון לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים יגן מכל
צרה וצוקה, וישפיע על הלוטמים ועל המסייעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהנחתו
בהקדמת ספריו.

הוצאת והפצת קונטרס
"זרע שמשוון העבואר"
נתחם לעילוי נשעת

האשה הצדקת צרת ריזל
בת"כ עיבאל הלוי ע"ה
גדלה בניה בעסירות לחירה ולחסד
הרבה לגעול חסד בעיפה ובענוה
והייתה עסויעת בעאר פנים לעניים ושבורי לב
גלב"ע ז' שבט תשע"ט
תהא עליצת יושר
עבור בניה וכל עשפחה
ת.נ.צ.ב.ה.

יהי רצון

שהליעוד בספר הקדוש הזה
יהא לענוחת בפשה רוחה ונשעתה בעולם
העליון ובזכות הגדולה של רבינו זי"ע
תתעלה מעלה מעלה עחיל אל חיל
בגנזי ערוצים להעליץ טוב בעד כל ישראל
שגיושע בתשועת עולעים בב"א

לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשוון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק ברבתי רבנו ולבארם בראוי עד היכן שששנת ידיו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואן כמותנו כלל להתגדר ולומר שהשנו את עומק דביו והעיוני,
ובדאי לא לקבוע כשה שנתכמה שיה הפירוש המוחלט בדביו, ולכן אנו פונים אל כל הלוטמים הי"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל
או רבותנו הקדמונים, בודאי לא על רבנו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם כי אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לטי מלוטמים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים וותרי דאויים בהבנת דברי
רבנו, אא שמיטעאם לודינו ככרי שנובל לתקנם ולשלכם במהרהדות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו כובי הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלוטמים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרִשְׁת דְּבָרִים

ה

וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם וַיִּקְצֹף וְאֶתְחַנֵּן (שם ה, כה) שְׁתֵּי פְעָמִים בְּפָסוּק וְכו' (דברים א, לד). קָשָׁה, לָמָּה אַחַד וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם לֹא אָמַר וַיִּשְׁמַע ה' אֶת דְּבָרֵיכֶם, בְּדַבְּרֵכֶם אֵלָי וְכו', שְׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּמַהוּ 'קוֹל'. וּמִצְאָנוּ זֶה הַלְשׁוֹן בְּפְרִשְׁת דְּבָרֵי הָעַם הַזֶּה וְכו'. וּשְׁתֵּי פְעָמִים

פסוק
'וישמע ה'
את קול
דבריכם
ויקצוף וכו'

זְרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

ה

כוונת האדם בדיבורו, ניכרת מהקול שבו מוציא את הדיבור

וּמִצְאָנוּ זֶה הַלְשׁוֹן שֶׁל תִּיבַת 'קוֹל', יַחַד עִם לְשׁוֹן 'דִּיבּוּר', גַּם בְּפְרִשְׁת וְאֶתְחַנֵּן שְׁתֵּי פְעָמִים בְּפָסוּק אַחַד, שֶׁבַענִין מֵה שֶׁבִּיקְשׁוּ יִשְׂרָאֵל לְשִׁמוּעַ אֶת הַדִּיבּוּרֹת מִפִּי מֹשֶׁה, וְלֹא מִפִּי הַקֶּב"ה, כְּתוּב (שם ה, כה) **וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרֵכֶם אֵלָי וְכו'**, וְעוֹד כְּתוּב בְּהַמְשַׁךְ הַכְּתוּב, **וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּבָרֵי הָעַם הַזֶּה וְכו'**. וְכֵן מִצְאָנוּ לְשׁוֹן זֶה שְׁתֵּי פְעָמִים בְּסֵפֶר אֵיזֵב, בְּדַבְרֵי אֵלֵיהוּא

דקדוק בלשונות הפסוקים 'קול דבריכם' וכו'

בטענת ישראל שהם חוששים לבוא לארץ ישראל מפני דברי מרגלים אודות חוזק העם היושב בארץ, נאמר (דברים א, לד) **וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם וַיִּקְצֹף וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר. קָשָׁה, לָמָּה לֹא אָמַר הַפְּסוּק רַק וַיִּשְׁמַע ה' אֶת דְּבָרֵיכֶם, דְּמַהוּ הַטַּעַם שֶׁכְּתַב גַּם תִּיבַת 'קוֹל', וְהוּרִי פְשוֹט הַדְּבַר, שֶׁהַנִּשְׁמַע מֵהַדִּיבּוּר הוּא הַקוֹל שֶׁבּוֹ.**

צִיּוֹנִים וּמְקוּרֹת

אֵלַי וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּבָרֵי הָעַם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַיךְ הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבְּרוּ [פסוק זה היא תשובת הקב"ה, על מה שאמרו ישראל למשה, שהם יראים מלשמעו בעצמם את הקול של הקב"ה, ועל כן הם מבקשים, שרק משה לבדו ישמע את הדברות מאת הקב"ה, ושהוא ילמדם לבני ישראל, כמבואר שם בפסוקים הקודמים]. ג. וכן הקשה בהואיל משה - באר התורה (להרב משה מת זצ"ל, תלמיד המהרש"ל), וזה לשונו, 'וישמע ה' את קול דבריכם בדברכם אלי, הוה ליה למימר וישמע ה' את דבריכם'. כיוצא בו במרגלים וישמע ה' את קול דבריכם ויקצוף, בפרשת דברים. ולפי פשוטו, במרגלים כאילו אמר אשר קצפו העיקרי היה לא על הדברים עצמן אם היו אומרים דרך בקשה וריצון, אלא על קול ואופן התערומות אשר באו כולם

א. וכן הקשה באלשיך (שם). בפסיקתא זוטרותא (דברים שם) דרשו, וישמע ה' את קול דבריכם, זה קול הבכיה, דכתיב (במדבר יד, א) 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם'. ובצירוף המור פירש וזה לשונו, 'אמר וישמע ה' את קול דבריכם, להורות שהבין השם דבריהם איך מרדו בו ולא האמינו ביכלתו, כאומרים 'כי חזק הוא ממנו'. או ששמע קול דבריהם ממש, שדיברו אלו הדברים בקולי קולות, כדי שיכנסו דבריהם באזניו כדי להכעיסו. והאברבנאל דקדק בלשון 'קול דבריכם', והביא דברי הרב במורה (ח"ב פל"ג) ש'קול' היינו בלא הבנת הכוונה מתוך הדיבור, וכשהוא בלא חיתוך האותיות. ועיי"ש עוד מה שתמה על פירוש זה, וביאר באופן אחר. וראה עוד בדברי ספר באר התורה, בהערה להלן בסמוך. ב. לשון הפסוק, וישמע ה' את קול דבריכם בְּדַבְּרֵכֶם

בְּדַבּוּר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִמְרִינָן
בְּמִדְרַשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה (א, ג),
שֶׁהַדְּבִיבּוּר שֶׁהָיָה יוֹצֵא מִפִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא, הִיָּה הוֹלֵךְ וְחֹזֵר עַל כָּל אֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר לוֹ, מִקְבְּלֵנִי אַתָּה
עָלֶיךָ.

בְּאִיב ל"ג (פסוק ח) וְל"ד (פסוק טז), וְקוֹל
מְלִין אֲשַׁמְע', הַאֲזִינָה לְקוֹל מְלִין,
צָרִיף טַעַם מֵהוּ תַבַּת 'קוֹל'.
וּמָה שֶׁנִּמְצָא בַּפְּרָשָׁת וְאַתְחִנֵּן (דברים ד,
יב) 'קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים', זֶה
לֹא קִשְׂיָא וְלֹא מִיָּדִי, מִשּׁוּם דְּמִיּוּרֵי

פסוק
'האזינה
לקול מלין'

זרע שמשון המבואר

'דברים', זֶה לֹא קִשְׂיָא וְלֹא מִיָּדִי - לֹא קִשְׂיָא
כִּלְלִיט, מִשּׁוּם דְּשֵׁם מִיּוּרֵי בְּדַבּוּר שֶׁל הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא שֶׁהִשְׁמִיעַ לְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמַד הַר
סִינַי, וְאִמְרִינָן בְּמִדְרַשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה
(א, ג), 'שֶׁהַדְּבִיבּוּר - כֹּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר מַעֲשֵׂרֵת
הַדְּבִיבּוּר, שֶׁהָיָה יוֹצֵא מִפִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא בְּשַׁעַת מַתָּן תּוֹרָה בְּהַר סִינַי, הוּא עֲצָמוּ
הִיָּה הוֹלֵךְ וְחֹזֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר לוֹ - שׂוֹאֵל אוֹתוֹ, הֵאֵם
מִקְבְּלֵנִי אַתָּה עָלֶיךָ - הֵאֵם אַתָּה מִקְבֵּל עָלַיךְ
לְשִׁמּוֹר אוֹתִי. וְלִכֵּן רְאוּי לְכַתּוּב 'קוֹל

לאיבוב', בפרק ל"ג (פסוק ח)¹, ובפרק ל"ד (פסוק
טז)² 'קוֹל מְלִין אֲשַׁמְע' - וְקוֹל דְּבָרִים
אֲשַׁמְע, 'הַאֲזִינָה לְקוֹל מְלִין' - הַקְשִׁיבָה לְקוֹל
דְּבָרֵי, וְגַם שֵׁם, בְּכֹל הַמְקוּמוֹת הַנ"ל, צָרִיף
טַעַם, מֵהוּ תַבַּת 'קוֹל' שֶׁנִּקְטָו הַפְּסוּקִים,
שֶׁנִּרְאָה כִּיִּתּוֹר לְשׁוֹן³.

במתן תורה היה קול נוסף של הדיבור, ועוד שבדיבור
הקב"ה או המלאך יש ממש

וּמָה שֶׁנִּמְצָא בַּפְּסוּק שֶׁבַּפְּרָשָׁת וְאַתְחִנֵּן
בְּעִנְיַן מַתָּן תּוֹרָה (ד, יב)⁴, 'קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם
שֹׁמְעִים', שֶׁהוֹסִיף הַכְּתוּב 'קוֹל' אֲצֵל

ציזנים ומקורות

ובתורת המנחה (פרשת וישב דרשה טז) כתב, וזה
לשונו, לא שמעו באותו המעמד כי אם אנכי ולא
יהיה לך וגו', ואפילו השתים לא שמעום מפורדים
ומפורטים אלא השתים בדיבור אחד. וכן אמרו רז"ל
במדרש חזית וסמכוהו על פסוק אחת דבר אלקים
שתים זו שמעתי. ומתוך קול הדיבור הבינו שהיה
ר"ל אנכי ולא יהיה לך וגו', ולא ששמעו חיתוך כי
אם קול דבר לבד, וזהו שאמר להם משה קול דברים
אתם שומעים, 'קול דברים', ולא דברים ממש.
י. לשון המדרש, דבר אחר, 'ישקני מנשקות פיהו'
(שם א, ב) וכו', ורבנין אמרין, הדיבור עצמו היה
מחזר על כל אחד ואחד מישראל, ואומר לו, מקבלו
את עליך, כך וכך מצוית יש בי, כך וכך דינין יש בי,
כך וכך עונשין יש בי, כך וכך גזרות יש בי, כך וכך
מצות יש בי, כך וכך קלין וחמורין יש בי, כך וכך
מתן שכר יש בי. והוא אומר, הן והן. מיד הדיבור
נושקו על פיו וכו', הדא הוא דכתיב (דברים ד, ט)
'פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך', דברים שראו
עיניך, איך היה הדיבור מדבר עמך. [וראה יפה קול
(על המדרש שם), שביאר בכמה דרכים, מה הוצרכו
לכך אחרי שכבר אמרו ישראל נעשה ונשמע]. וזה

בערוביא וצעקו בקול ענות. וכאן אמר 'וישמע ה'
את קול דבריים', כי אף שמיאון שמיעת קול אלוקים
לא נכון הוא כאשר הרע בעיני משה, אך שמע ה' את
קול דבריים שאמרתם דרך ריצויו ובלשון רכה נתקבל
דבריים והטיבו לו. ד. הפסוקים שרבינו מביא,
הם מדברי אליהוא, שהיה הצעיר שבין הרעים של
איוב, שבאו לנחמו על צרותיו ויסוריו, והוכיחו לו
שכל דרכי הקב"ה הם בצדק ובמשפט.
ה. לשון הפסוק, 'אף אַמְרַתְּ בְּאָזְנֵי קוֹל מְלִין אֲשַׁמְע'.
במצודת דוד פירש, 'קול מלין' - קול דברים בעלמא
מבלי השכל. והאלשיך פירש, 'קול מלין' - הברת
מלין בלי דעת]. ו. לשון הפסוק, 'יָאֵם פִּינָה
שְׁמַעָה זֹאת הַאֲזִינָה לְקוֹל מְלִין'. ז. ראה אלשיך
(לד, טז), שבפירושו מיישב הלשון 'קול מלין'.
ח. לשון הפסוק, 'יְדַבֵּר ה' אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל
דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים וְתִמְוָנָה אֵינְכֶם רְאִים וּזְלָתִי קוֹל'.
ט. ראה עוד מה שכתב בהכתב והקבלה (דברים ל, י)
בביאור לשון 'קול דברים' שכתבו שם. וראה בוזהר
(פרשת ואתחנן רסא, א), 'א"ר אלעזר, האי קרא אית
לאסתכלא ביה, קול דברים, מאי קול דברים. אלא
קול דאקרי דבור, דכל דבורא ביה תליא וכו'. עיי"ש.

וְעַל דְּרָךְ זֶה, יִתְרַץ פְּסוּק שֶׁל דְּנִיאל
(י, ט) וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל דְּבָרָיו,

וְעוֹד, דְּבוּר עֲלִיּוֹן שְׁאֵנִי, דְּכָתִיב בֵּיה (שמות
כ, טו) 'וְכָל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת'.

זרע שְׁמֻשׁוֹן הַמְּבֹאָר

אלא היה בהם ממש²¹. ועל כן מובן היטב
דקדוק הלשון 'קול דברים', דהיינו קול שיש
בו דברים - ממשות²².

וְעַל דְּרָךְ זֶה²³, יִתְרַץ גַּם הַפְּסוּק שֶׁל -
האמור אצל דְּנִיאל הנביא (דניאל י, ט)²⁴,
וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל דְּבָרָיו, שגם בפסוק זה יש
לדקדק שהיה ראוי לכתוב 'ואשמע את
דבריו', ותיבת 'קול' מיותרת²⁵. אלא לפי

דברים, לרמוז שה'דברים' היו משמיעים
'קול'²⁶.

וְעוֹד, מִשׁוּם שֶׁדְּבוּר עֲלִיּוֹן שְׁאֵנִי - דיבור
של הקב"ה חלוק הוא מדיבורו של אדם,
שיש בו ממש, כמו דְּכָתִיב בֵּיה (שמות כ, טו)²⁷
וְכָל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת, ומכך שהיו
רואים את הקולות, מבוואר שלא היו קולות
אלו כשאר קול, שהוא דבר שאין בו ממש,

ציונים ומקורות

יב. לשון הפסוק, וְכָל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֵת
הַלְפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֵת הַהָר עֶשֶׂן וְיָרָא הָעַם
וַיִּנְעֻזוּ וַיַּעֲמְדוּ מִרְחָק. יג. ובאופן הראיה, ראה
בהדר זקנים (שמות שם) וז"ל, קשה, היאך רואים את
הקול. תריץ, שאני קולו של הקדוש ברוך הוא, שהוא
אש. דכתיב (תהלים כט, ז) 'קול ה' חוצב להבות
אש', ומתוך כך היו רואים הקולות אשר יוצאות
מפיו, וחזרות ונחקקות בלוחות, ע"כ. וכעין זה כתב
ברבנו בחיי (באופן השני). וראה עוד בשל"ה (מסכת
שבועות תורה אור אות קעו) שכתב [בשם החי"ט
(הרב יהודה חייט) במערכות אלוקות (פ"י)], וז"ל,
יש לדקדק במלת 'זולתי קול', והלא לא שייך ראה
בקול, וגם כן אינה ממין התמונה שיאמר 'זולתי קול'.
ומכאן קושיא זו יש בהכרח לומר, כי גם בקול
התמונה היו רואים, והתמונה ההיא שהיו משיגים כל
ישראל במעמד הר סיני, לא היתה תמונת אדם, אלא
תמונת אותיות אשר מהם נעשה הקול והדיבור.
[אולם ראה ברבנו בחיי שכתב (באופן הראשון), ראה
זו הוא ענין השגה, וכן (בראשית כז, כז) 'ראה ריח
בני', כי אין הקול והריח נראים]. יד. יש לציין
שמצינו עוד בשמואל (א טו, א) וַיֵּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל
שְׂאוּל אֲתִי שִׁלַח ה' לְמַשְׁחָךְ לְמַלְךְ עַל עַמּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל
וְעַתָּה שָׁמַע לְקוֹל דְּבָרֵי ה'. אכן נראה שעם מה
שרבינו מיישב לגבי קולו של הקב"ה, יש ליישב גם
פסוק זה, שנזכר בו קול דברי ג, והעיי"ש.
טו. ממה שרבינו מרתץ על פי דבריו, גם את הפסוק
בדניאל, נראה שסובר שענין 'רואים את הקולות' לא
היה רק במתן תורה בלבד, אלא היה שייך בכל מקום
שנשמע דיבורו של הקב"ה, או של מלאך.
טז. לשון הפסוק, וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל דְּבָרָיו וְכַשְׁמַעֲי אֶת
קוֹל דְּבָרָיו וְאֵנִי הָיִיתִי נִרְדָּם עַל פְּנֵי וּפְנֵי אֲרָצָה.
יז. ראה ספר סודי רו"י (ח"ב הלכות המלאכים),

לשון הזהרה (פרשת תרומה קמו, א), כד קודשא בריך
הוא אתגלי על טורא דסיני, כד אתיהיבת אורייתא
לישראל בעשר אמין, וכל אמירה ואמירה עבדי
קלא, וההיא קלא אתפרש לשבעין קלין, והוו כולהו
נהירין ונציצין לעינייהו דישראל כולהו הוו חמאן
עיינין בעיינין זיו יקרא דליה, הדא הוא דכתיב וכל
העם רואים ודאי, וההוא קלא הוה אתרי ביה בכל חד
וחד מישראל ואומר לו, קבלני עלך כך וכך פקודא
דאורייתא, ואמרי ליה הן, ואהדר ליה על רישיה
ומתגלגלא עליה, והוה אשנו, ואמר מקבלני עלך
כך וכך עונשין באורייתא, והוה אמר הן, לבתר אהדר
ההוא קלא ונשיק ליה בפומיה, הדא הוא דכתיב
'ישקני מנשיקות פיהו'. יא. וכן כתב באלשיך
(שם) וז"ל, ועוד כי 'קול דברים אתם שומעים', כי
קול היוצא מהדברים אתם שומעים, כי כל דבור
ודבור מן העשרת דברות, היה מדבר עם כל אחד
מכם, והייתם שומעים קול היוצא מהדברים. וכעין זה
כתב באור החיים וזה לשונו, ואמרו 'קול דברים',
יתבאר על פי דבריהם ז"ל, שאמרו שכל דיבור שהיה
יוצא מפי ה' היה נוצר ממנו מלאך, והיה עומד על
האדם ואומר לו אתה מקבלני וכו' והיה מחבקו וכו'
ע"כ. וכפי זה יתבאר הכתוב על נכון, קול דברים,
פירושו, הדברים אשר דיבר ה', שהיו נבראים מהם
מלאכים, קול אותם מלאכים שנקראים דברים אתם
שומעים. ועיין מה שכתבתי בפרשת יתרו, שלא
שמעו ישראל מפי הגבורה אלא 'אנכי וגו' ולא יהיה
לך וגו', אבל השמנה דברות הגם שיצאו כאחד יחד
עשרת הדברות, לא יכלו לסבול לשמוע אלא ב', והח'
עמדו המלאכים שנחצבו מקולו יתברך בהם עד
שחזרה נשמתם וחזרו ושמעום מפי המלאכים שהם
הדברים עצמן, והיתה כל מצוה ומצוה שהוא מלאך,
ומלאך עומד על האדם ואומר לו, אתה מקבלני וכו'.

לְשׁוֹם לֵב לְדְבָרִים שְׁלוֹ, שֶׁהֵם בְּלֹא דַעַת, רק שְׁאוֹתָהּ הַסֶּבֶה מְכַרְחֶת אוֹתוֹ לְדַבֵּר. וְלִבְנֵי אֱלֹהִים אַחֵר שֶׁתִּקְדָּים 'פִּי מִלְּתִי מִלִּים' וְכוּ', רָצָה לְהוֹדִיעַ לְאִיּוֹב, אִף עַל פִּי שְׁאֵנִי מְכַרְחֶת לְדַבֵּר עִמָּךְ, עִם כָּל זֶה, 'הֲאִזְיִנָּה לְקוֹל מִלִּי'. וְאִם הָיָה אוֹמֵר 'הֲאִזְיִנָּה לְמִלִּי', פְּשִׁיטָא שְׁאִיּוֹב לֹא הָיָה מְשִׁית לְבוֹ, בְּאִמְרוֹ, שֶׁהַדְּבָרִים שְׁלוֹ בָּאִים מִחֲמַת מְרָדָא, וְאִין לְשִׁית לֵב עֲלֵיהֶם. וּמִשׁוֹם הָכִי אָמַר 'לְקוֹל' מִלִּי,

שְׁשֵׁם הָיָה הַמְּלֹאךְ מְדַבֵּר. אֲבָל פְּשִׁיטָא לְהַם הַמְּדַבְּרִים, קְשִׁיָא. וַיֵּשׁ לֹאמֵר, שְׁשֵׁם בְּאִיּוֹב בְּסִמּוּךְ (לֵב, יח) בְּתִיב 'פִּי מִלְּתִי מִלִּים הֲצִיִקְתָּנִי רוּחַ בְּטִנְיָ, כְּלֹאמֵר, פְּשִׁישׁ לְאָדָם אִיּוֹ סֶבֶה לְדַבֵּר אִיּוֹה דְבָר, אוֹ מִחֲמַת כַּעַס טְרַדָּה שְׁנֵאָה וְאֶהְבֶּה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, אִינּוּ יָכוֹל לְעַצֵּר בְּנַפְשׁוֹ וְלִמְשַׁל בְּרוּחוֹ לְעַפֵּב דְבָרוֹ, וְצָרִיד שֶׁיִּדְבֵּר בְּעַל כְּרַחוּ, וְכִשְׁהוּא מְדַבֵּר מִחֲמַת אֵלוֹ הַסִּבּוֹת וְכִיּוֹצֵא, אִין רְאִי

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

רְאִי לְשׁוּמְעֵי דְבָרוֹ, שְׁשׁוֹם לֵב - לְהַתִּיחֵס לְדְבָרִים שְׁלוֹ, לְפִי שֶׁהֵם נֹאמְרוּ בְּלֹא דַעַת, רק שְׁאוֹתָהּ הַסֶּבֶה מְכַרְחֶת אוֹתוֹ לְדַבֵּר.

הַדִּיבּוּר בְּקוֹל מִתּוֹן מוֹכִיחַ שֶׁהַדְּבָרִים נֹאמְרוּ בְּדַעַת צְלוּלָה וְלִבְנֵי אֱלֹהִים, אַחֵר שֶׁתִּקְדָּים וְאִמְרוּ לְאִיּוֹב 'פִּי מִלְּתִי מִלִּים' וְכוּ' - שְׁאִינִי יָכוֹל לְעַצּוֹר אֶת עֲצָמֵי מִלְּדַבֵּר, מִחֲמַת הַכַּעַס שֶׁיֵּשׁ לִי עֲלֶיךָ, עַל שְׁאִינְךָ מְצַדִּיק עַל עֲצָמְךָ אֶת דִּינּוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, וְעוֹד מִחֲמַת הַכַּעַס שֶׁיֵּשׁ לִי עַל שְׁאֵר רַעֲיִךְ, שֶׁלֹּא מִצָּאוּ מִה לְהַשִּׁיב לְךָ עַל טַעֲנוֹתֶיךָ^ט, רָצָה לְהוֹדִיעַ לְאִיּוֹב, וְאִמְרוּ לוֹ, אִף עַל פִּי שְׁאֵנִי מְכַרְחֶת לְדַבֵּר עִמָּךְ מִחֲמַת הַכַּעַס, עִם כָּל זֶה, אִנִּי מְבַקֵּשׁ מִמֶּךָ, 'הֲאִזְיִנָּה לְקוֹל מִלִּי' - הַקְּשִׁיבָה לְקוֹל דְּבָרֵי, כִּי בְּכֹל זֹאת הֵם נֹאמְרוּ מִתּוֹךְ יִישׁוּב הַדַּעַת. וְאִם הָיָה אֱלֹהִים אוֹמֵר לְאִיּוֹב, רק 'הֲאִזְיִנָּה לְמִלִּי', פְּשִׁיטָא שְׁאִיּוֹב לֹא הָיָה מְשִׁית לְבוֹ - נוֹתֵן לְבוֹ לְדַבְּרוֹ, בְּאִמְרוֹ - לְפִי שֶׁהִיָּה אִיּוֹב חוֹשֵׁב, שֶׁהַדְּבָרִים שְׁלוֹ - שֶׁל אֱלֹהִים, בָּאִים מִחֲמַת הַמְּרָדָא שֶׁל הַכַּעַס, וְאִין לְשִׁית לֵב עֲלֵיהֶם, לְפִי שֶׁלֹּא נֹאמְרוּ מִתּוֹךְ דַּעַת צְלוּלָה.

שְׁשֵׁם הָיָה הַמְּלֹאךְ מְדַבֵּר, וְדִיבּוּרוֹ שֶׁל הַמְּלֹאךְ יֵשׁ בוֹ מִמְשׁוֹת, כְּמוֹ דִיבּוּרוֹ שֶׁל הַקַּב"ה. אֲבָל פְּשִׁיטָא לְהַם הַמְּדַבְּרִים, הִרִי דִיבּוּרוֹ וְהַקוֹל שֶׁלֵּהֶם אִין בוֹ מִמְשׁ, וְאִם כֵּן, קְשִׁיָא, לְמַה הוּצָר לְכַתּוּב קוֹל וְדִיבּוּר.

דִּיבּוּרֵי הָאָדָם מִתּוֹךְ כַּעַס אוֹ אִיּוֹה הַכְּרַח לְאוֹמְרֵם נֹאמְרִים בְּלֹא דַעַת

וַיֵּשׁ לֹאמֵר, וְלִתְרַץ מִתְחִילָה אֶת לְשׁוֹן הַפְּסוּק הַנ"ל בְּאִיּוֹב, שְׁשֵׁם בְּאִיּוֹב בְּסִמּוּךְ (לֵב, יח) בְּתִיב, שֶׁאִמְרוּ אֱלֹהִים לְאִיּוֹב, בְּתַחֲלִיל דִּיבּוּרוֹ אֵלֵינוּ, 'פִּי מִלְּתִי מִלִּים הֲצִיִקְתָּנִי רוּחַ בְּטִנְיָ' - אִי אִפְשֵׁר לִי לְהַתְּאִפֵּק מִלְּדַבֵּר, כִּי אִנִּי מֵלֵא מִן אִמְרִים, וְאוֹיֵר חָלַל בְּטִנְיָ דְחֻקָּה וְצָרָה לִי, כְּעִבּוּר מְרִבִּית הָאִמְרִים אֲשֶׁר בַּה"ט, כְּלֹאמֵר, פְּשִׁישׁ לְאָדָם אִיּוֹ סֶבֶה הַמְּכַרְחֶתָה אוֹתוֹ לְדַבֵּר אִיּוֹה דְבָר, אוֹ מִחֲמַת כַּעַס, אוֹ טְרַדָּה, אוֹ שְׁנֵאָה רַבָּה לְאָדָם שֶׁכִּנְגְדוּ, וְאֶהְבֶּה - אוֹ מֵאֶהְבֶּה רַבָּה, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, אִינּוּ יָכוֹל לְעַצֵּר בְּנַפְשׁוֹ וְלִמְשַׁל בְּרוּחוֹ לְעַפֵּב דְבָרוֹ, וְצָרִיד הוּא שֶׁיִּדְבֵּר בְּעַל כְּרַחוּ - שֶׁלֹּא מִרְצוֹנוֹ. וְכִשְׁהוּא מְדַבֵּר מִחֲמַת אֵלוֹ הַסִּבּוֹת וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶם, אִין

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

יט. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שֵׁם לֵב, ב-ג), וַיִּחַר אִף אֱלֹהִים בְּן בְּרַכָּאֵל הַבּוֹנֵי מִמְשַׁפְּחַת רָם בְּאִיּוֹב, תְּרָה אִפּוֹ עַל צְדָקוֹ נִפְשׁוֹ מֵאֲלָקִים. וּבְשִׁלְשֶׁת רַעֲיוֹ תְּרָה אִפּוֹ עַל

שִׁמְפָנִי שֶׁיֵּשׁ שִׁינּוֹי קוֹל מִלֵּאךְ זֶה מִקוֹל מִלֵּאךְ חֲבָרוֹ, לְכַךְ נִכְתַּב 'קוֹל דְּבָרֵינוּ קוֹל הַמוֹן' (דְּנִיָּאֵל י, ו). יח. עִי'פ מְצוּדַת דוּחַ. שְׁאִינִים שְׁוִיָּן.

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה הַמְרָגְלִים
 אִין לְהַאֲשִׁימָם, לְפִי שֶׁהִיוּ מְרֻדִים
 וּמִתְפַּחְדִּים בְּמֵה שְׁאָמְרוּ לָהֶם הַמְרָגְלִים.
 רַק מִן הַקּוֹל שֶׁהוֹצִיאוּ דְבָרֵיהֶם הָיָה נֹדַע
 פִּי בְּדַעַת מִיִּשְׁבֶּת הָיוּ מְדַבְּרִים, וּבַחֲטָא
 וּפְשָׁע. וּמִשׁוֹם הֵכִי, בְּשִׁשְׁמַע ה' אֶת 'קוֹל
 דְּבָרֵיכֶם' דְּוָקָא 'וַיִּקְצַף וַיִּשְׁבַּע לְאָמַר' אִם
 יִרְאֶה אִישׁ וְכוּ' (דברים א, לד-לה).

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְבוּאָר

ראוי לומר שאין להאשימם, לפי שאולי
 דיברו דברים אלו שאינם ראויים, מחמת
 שהיו מְרֻדִים וּמִתְפַּחְדִּים בְּמֵה שְׁאָמְרוּ
 לָהֶם הַמְרָגְלִים, שלא יוכלו לעלות לארץ
 ישראל, מחמת חוזקם של יושבי הארץ.

רק שִׁמּוֹן הַקּוֹל הַרְגִיל וּבִמְתִינוּת שָׁבוּ
 הוֹצִיאוּ דְבָרֵיהֶם, ולא בקול משונה של פחד
 ובהלה, הָיָה נֹדַע, פִּי בְּדַעַת מִיִּשְׁבֶּת הָיוּ
 מְדַבְּרִים כֵּן, וּבְכוֹנוֹת חֲטָא וּפְשָׁע, שלא רצו
 לשמוע את דברי הקב"ה, שציווה עליהם
 לעלות לארץ ישראל^{כב}. וּמִשׁוֹם הֵכִי, אמר להם
 משה רבינו, בְּשִׁשְׁמַע ה' אֶת 'קוֹל דְּבָרֵיכֶם'
 דְּוָקָא, שזה מוכיח שמה שדיברתם שאינכם
 חפצים לעלות לארץ ישראל, היה מתוך יישוב
 הדעת, או וַיִּקְצַף וַיִּשְׁבַּע לְאָמַר' אִם יִרְאֶה
 אִישׁ וְכוּ' - שכל דור המדבר לא יזכו לראות את
 ישראל, אלא ימותו במדבר (דברים א, לד-לה)^{כג}.

כְּלוּמַר, אִינוּ מְדַבֵּר בְּמַרְדָּא וּבְלִי דַעַת, רַק
 בְּנַפְשׁ צְלוּלָה וּבְדַעַת מִיִּשְׁבֶּת, וְהִרְאִיָּה
 הוּא הַקּוֹל' שְׁעִמּוּ אֲנִי מוֹצִיא הַדְּבָרִים,
 שְׁמִי שְׁאִינוּ מְכוּן לְדַבְּרוּ אִינוּ מְכוּן אֶף
 הַקּוֹל, וּבְשִׁשְׁמַע רֹאָה שְׁאִינוּ מְכוּן הַקּוֹל,
 שְׁמַע מִיָּנָה שְׁאִינוּ מְדַבֵּר בְּדַעַת מִיִּשְׁבֶּת,
 וּמִשׁוֹם הֵכִי 'הַאֲזִינָה לְקוֹל מְלִי'.
 וְהֵכִי נְמִי, בְּמֵה שְׁדַבְּרוּ יִשְׂרָאֵל נְגַד

וּמִשׁוֹם הֵכִי אָמַר לוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר, 'הַאֲזִינָה
 לְקוֹל' מְלִי, כְּלוּמַר, לְהוֹכִיחַ שְׁאִינוּ מְדַבֵּר
 בְּמַרְדָּא וּבְלִי דַעַת, רַק בְּנַפְשׁ צְלוּלָה וּבְדַעַת
 מִיִּשְׁבֶּת. וְהִרְאִיָּה לָכֵן הוּא, הַקּוֹל' שְׁעִמּוּ אֲנִי
 מוֹצִיא אֶת הַדְּבָרִים מִפִּי, שֶׁהִרִי מִי שְׁאִינוּ מְכוּן
 לְדַבְּרוּ, אלא מדבר בלי דעת ומתוך כעס, אִינוּ
 מְכוּן אֶף אֶת הַקּוֹל שֶׁל דְּבָרֵינוּ, אלא מדבר בקול
 משונה או בדרך צעקה וכדומה. וּבְשִׁשְׁמַע
 רֹאָה שְׁאִינוּ מְכוּן אֶת הַקּוֹל שְׁלִי, לְדַבֵּר אֵלַיִךְ
 בְּקוֹל רְגִיל וּמִתּוֹן, שְׁמַע מִיָּנָה - יֵשׁ לָךְ לְהַבִּין
 מִכֵּן, שְׁאִינוּ מְדַבֵּר אֵלַיִךְ בְּדַעַת מִיִּשְׁבֶּת.
 וּמִשׁוֹם הֵכִי דַקְדַּק אֱלֹהִים וְאָמַר לֵאמֹר,
 'הַאֲזִינָה לְקוֹל מְלִי', ולא רק 'הַאֲזִינָה לְמְלִי'^{כד}.

הַקֶּצֶף עַל יִשְׂרָאֵל, מִחֲמַת שְׁדִיבְרוּ מִתּוֹן יִיּוּשׁ הַדַּעַת
 וְהֵכִי נְמִי, בְּמֵה שְׁדַבְּרוּ יִשְׂרָאֵל נְגַד הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה הַמְרָגְלִים, לְכַאוּרָה הִיא

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

אותנו שהוא על עבודת אלילים במצרים, ולכן
 הוציאנו בכל נפלאותיו לתת אותנו ביד האמורי.
 ומשום שרצו לחפות על טענתם, חזרו כמתחרטים
 ונתנו אמתלא, אנה אנחנו עולים אחינו המסו את
 לבבנו וכו'. ואמר להם משה, שאין האמת כפי
 שאמרתם כי מחמת אשר שמו מורך בלבבכם אתם
 יראים, אלא שבעון אשר אתם ננעצם על דברי
 המרגלים הפך הבטחת הקב"ה, עון זה הוא המפיל
 מורא על לב, עיי"ש בהרחבה. והיינו שלפי האמת לא
 היה להם פחד, אלא שרצו לחטוא כנגד הקב"ה, וזהו
 מה שאמר להם משה, שמתוך קולם ניכר שהוא כך.
 כב. לשון הפסוקים, וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם

אֲשֶׁר לֹא מִצְאוּ מַעֲנֵה וְגו'. כ. רבינו אינו מבאר
 כאן כיצד מתורץ הפסוק הראשון שהזכיר בקושייתו
 - וְקוֹל מְלִין אֲשַׁמַּע, שאמר אליהוא שהוא שמע את
 'קול דברי' איוב. אולם נראה שבכלל דברי רבנו
 מתורץ גם פסוק זה, שאמר אליהוא ששמע את 'קול'
 דברי איוב, ומכך הסיק שדבריו לא נאמרו מתוך
 בהלה אלא כמתון ובקול שווה, שמורה שנאמרו מתוך
 יישוב הדעת, ולכן היה לו טענה על איוב שלא
 הצדיק את הדין על עצמו. כא. ואף שמפשוטות
 הכתובים נראה שאכן באמת פחדו ישראל לעלות
 לארץ, יתבאר היטב על פי מה שכתב באלשיך (דברים
 א, כח), לבאר שעיקר טענת ישראל היתה, בשנאת ה'

פסוק
'היטיבו כל
אשר דברו'

וּבָזָה יִתְרֵן שְׁפִיר קִשְׂיָא אַחֲרֵת עַל פְּסוּק
'הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבְרוּ' (שם ה, כה),
אִם הָאֲמַת שְׁדַבְרוּ אֶל מֹשֶׁה שְׂרוּצִים
לְשִׁמּוֹעַ מִפּוֹי מַחֲמַת הִירָאָה שְׁהִיתָה לָּהֶם
לְמוֹת, כְּמוֹ שְׁנִרְאָה מִפְּשֵׁט הַפְּתוּב (שם פסוק
כב) 'אִם יִסְפִּים אֲנַחְנוּ וְכוּ' וּמִתְּנוּ, אִם כֵּן,

דִּבְרוּ מַחֲמַת יִרְאָה וְטִרְדָּא, וְאִין מִמּוֹש
בְּדַבְרֵיהֶם, וְאִידֵי אִם כֵּן שְׁבַחֶם הַפְּתוּב
דְּקָאָמַר 'הִיטִיבוּ' וְכוּ'. וּמִכָּל שְׁבֹן, שְׁלִפִי
הָאֲמַת לֹא יָפָה עָשׂוּ, שְׂאֵלוּ הָיוּ שׁוֹמְעִים
מִפִּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִיָּה יֵצֵר הָרַע
נִעְקַר מֵהֶם לְגַמְרֵי (שהש"ר א, טו).

זרע שמשון המבואר

דקדוק על מה שנשתבחו ישראל
משום שפיהדו לשמוע מפי הקב"ה

וּבָזָה²⁰ יִתְרֵן גַּם כֵּן שְׁפִיר, קִשְׂיָא אַחֲרֵת
ישׁ להקשות עַל הַפְּסוּק הַנַּל הַנֶּאמַר בַּמִּתֵּן
תורה (שם ה, כה)²¹ 'הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבְרוּ',
שְׂאֵם הָאֲמַת הַיָּא, שְׁהִטַּעַם שְׁיִשְׂרָאֵל דִּבְרוּ
אֶל מֹשֶׁה, שְׂרוּצִים לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַדְּבָרוֹת רַק
מִפּוֹי, וְלֹא מִפִּי הַקְּב"ה, הוּא מַחֲמַת הִירָאָה
שְׁהִיתָה לָּהֶם, לְמוֹת - שְׂמֵא יְמוֹתוֹ אִם
יִשְׁמַעוּ מֵאֵת הַקְּב"ה, כְּמוֹ שְׁנִרְאָה מִפְּשֵׁט
הַפְּתוּב (שם ה, כב)²² 'אִם יִסְפִּים אֲנַחְנוּ וְכוּ'
וּמִתְּנוּ. אִם כֵּן הָרִי דִבְרוּ אֶת דְּבָרֵיהֶם, רַק
מַחֲמַת יִרְאָה וְטִרְדָּא, וְאִין מִמּוֹש בְּדַבְרֵיהֶם,

וְאִידֵי אִם כֵּן שְׁבַחֶם הַפְּתוּב דְּקָאָמַר 'הִיטִיבוּ
כָּל אֲשֶׁר דִּבְרוּ'.

וּמִכָּל שְׁבֹן, שְׂאָף אִם לֹא הָיוּ אוֹמְרִים כֵּן
מַחֲמַת יִרְאָה, לֹא הָיָה רְאוּי לְשַׁבַּחֶם, כִּי־כֵן
שְׁלִפִי הָאֲמַת לֹא יָפָה וְטוֹב עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל,
בְּמֵה שְׁבִיקְשׁוּ שְׂלֵא לְשִׁמּוֹעַ הַדְּבָרוֹת מֵאֵת
הַקְּב"ה אִלֵּא מִפִּי מֹשֶׁה, שְׂאֵלוּ הָיוּ שׁוֹמְעִים
אֶת הַדְּבָרוֹת מִפִּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִיָּה
הַיֵּצֵר הָרַע נִעְקַר מֵהֶם לְגַמְרֵי, וְיִשְׂרָאֵל לֹא
רָצוּ שִׁיעֲקוּ מֵהֶם הַיֵּצֵר הָרַע, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב
בַּמְדַּרְשׁ (שהש"ר א, טו)²³, וְאִם כֵּן יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת,
מִפְּנֵי מַה שִּׁיבַח הַקְּב"ה אוֹתָם עַל כֵּךְ.

ציונים ומקורות

כְּדַבְּרָם אֵלַי, רוצה לומר, לא חשב לדברים עצמם,
כי אם לקול הדברים, שהיה הקול טוב ונאה ולתכלית
טוב. ולכן אמר אלי שמעתי את קול דברי העם הזה
אשר דברו אליך היטיבו אשר דברו. רוצה לומר, כפי
הקול כן ראוי שתשפוט הדברים, כי דברי האדם הן
טובים או רעים כפי הקול והאופן אשר ידבר אותם,
והדברים האלו אשר דברו אם היו בקול זדון או כעס
או מיאוס, היה דבריהם רעים וחטאים. אבל בהיותם
בקול תחינה, הנה הקול ההוא מורה שהיטיבו כל אשר
דברו. כד. לשון הפסוק הובא בהערה לעיל
בתחילת המאמר. כה. לשון הפסוק, יְעֲצֵמָה לָמָּה
נְמוֹת כִּי תֵאֲכַלְנּוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת אִם יִסְפִּים אֲנַחְנוּ
לְשִׁמּוֹעַ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהֵינוּ עוֹד וּמִתְּנוּ. כו. לשון
הַמְדַּרְשׁ, רַבִּי נַחֲמִיָּה אָמַר, בְּשַׁעַת שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל לֹא
יְהִיָּה לָךְ, נַעֲקַר מִלְּבָב יֵצֵר הָרַע, בְּאוֹ אֲצֵל מֹשֶׁה, אָמַר
לוֹ, מֹשֶׁה רְבִינוּ, תַּעֲשֵׂה אֶת פְּרוּזְבִּיּוֹן שְׁלִיחַ בִּינוּתֵינוּ,
שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת כ, טז) דְּבַר אֶתְּהָ עֲמַנּוּ וְנִשְׁמַעְתָּ
וַעֲתָה לְמַה נְמוֹת', וְמֵה הַנִּיחָה יֵשׁ בְּאֲבָדָה שְׁלֵנוּ, מִיֵּד

וְיִקְצֵף וְיִשְׁבַע לְאָמַר. אִם יִרְאָה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
הַדּוֹר הָרַע הִזָּה אֶת הָאֲרֵץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָתֵת
לְאַבְתָּיִכֶם. כג. מִדְּבָרֵי רְבִינוּ מְבוּאָר, שְׁלִפִי
דְּבָרֵינוּ לְדַעֲלֵל יִתְרוֹן גַּם מֵה שְׁבַפְרִשְׁתָּנוּ לְעִנְיֵן דְּבָרֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בַּמִּתֵּן תּוֹרָה נִקְטָה הַתּוֹרָה שְׁנֵי פַעֲמִים לְשׁוֹן
'קוֹל' אֲצֵל לְשׁוֹן דְּבָרִים, 'קוֹל דְּבָרִים', קוֹל דְּבָרֵי
הָעַם, וְהִינּוּ מִפְּנֵי שְׁכוּונַת הַכְּתוּב הַיָּא לְדִיבּוּר שְׁקוּלוֹ
נִשְׁמַע בַּמִּתֵּנוּת, וְכִמוֹ שִׁיתְּבָאָר הַלֵּן. וּמִקְדִּים רְבִינוּ
לִיִּישֵׁב עַל פִּי דְרַכּוּ, דְּקָדוֹק נּוֹסֵף בְּלִשׁוֹן הַפְּסוּק. וְכַעֲיֵן
דְּבָרֵי רְבִינוּ, מְבוּאָר בְּאֲבָרְבַּנְאֵל (דְּבָרִים ה), וְזֵה לְשׁוֹנוֹ,
חז"ל דְּרִשׁוּ בְּדְבָרִים רַבָּה פְּרִשְׁתָּ וְאֶתְחַנֵּן 'וְאֵת תְּדַבֵּר
אֵלֵינוּ', הַתְּשַׁתֵּם אֶת כְּחֵי כְּנַקְבָה וּרְפִיתִם אֶת יָדֵי, כִּי
רְאִיתִי שְׂאִינְכֶם חֲרָדִים לְהַתְקַרֵּב אֵלָיו מֵאֲהָבָה, וְכִי לֹא
הָיָה יָפָה לְכֶם לְלַמּוֹד מִפִּי הַגְּבוּרָה מִלְּמוֹד מִמֶּנִּי. עַד
שֶׁהוֹדִיעוּ הַש"י שְׂאִינוּ כְּמוֹ שְׁחֻשְׁב, שְׁעַם הַיּוֹת
שְׁדַבְרֵיהֶם כְּפִי הַנִּרְאָה שְׂאִמַּר שְׂלֵא יִדְבַר הַש"י עִמָּהֶם,
הָיָה בּוֹזָה מֵהַגְּנָאִי. הֵנָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רָאָה כּוּונַת
דְּבָרֵיהֶם. וְזֵהוּ אָמַר וְיִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם

בְּטוּחִים עַל הַיְרָאָה שֶׁהִיָּתָה לָהֶם אוֹתָהּ
שְׁעָה בְּלִבְכֶם, שֶׁהֵיָצַר הָרַע לֹא
יִחְמִיאֵם.

וּמִשְׁוֹם הֵכִי, עַל סִבְרָא זֹו מְשַׁבַּח לָהּ
קָרָא 'שְׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּבָרֵי
הָעַם הַזֶּה' וְכוּ', וּמִשְׁוֹם הֵכִי פְתִיב 'קוֹל
דְּבָרֵי'. וְרֵאָיָה עַל זֶה, דְּכָתִיב אַחֲרָיו (שם)

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

כך, לפי שֶׁהָיוּ בְּטוּחִים עַל הַיְרָאָה - יֵרֵאת
שָׁמַיִם, שֶׁהִיָּתָה לָהֶם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁל מֵתָן
תּוֹרָה בְּלִבְכֶם^{כז}, שְׂאָף אִם הֵיָצַר הָרַע לֹא
יֵהָא נַעֲקָר מִלִּיבֵם, מְכַל מְקוּם דֵּא יִחְמִיאֵם -
שַׁעַם הִירָאָה יוֹכְלוּ לְהַתְּגַבֵּר עַל הֵיָצַר הָרַע.

וּמִשְׁוֹם^{כח} הֵכִי, עַל סִבְרָא זֹו, שֶׁרַצּוּ שֶׁלֹּא
יַעֲקָר מֵהֶם הֵיָצַר הָרַע, שֶׁהָיוּ בְּטוּחִים
שִׁיתְּגַבְּרוּ עֲלֵיו וַיִּקְבְּלוּ עַל כֵּךְ שֶׁכֵּר, מִשְׁשַׁבַּח
דֵּהוּ קָרָא וְאָמַר 'שְׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּבָרֵי הָעַם
הַזֶּה' וְכוּ' הֵיטִיבֵנוּ כָּל אֲשֶׁר דְּבָרֵי'. וּמִשְׁוֹם הֵכִי
פְתִיב 'קוֹל דְּבָרֵי' - וְלֹא 'שְׁמַעְתִּי אֶת דְּבָרֵי',
לְפִי שְׁכוּונַת הַקַּב"ה לּוֹמַר, שֶׁהֵבִין מֵהַקּוֹל
שֶׁל הַדְּבָרִים שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁאִינֵם רוֹצִים
לְשַׁמּוֹעַ אֶת הַדְּבָרִים מִפִּי הַקַּב"ה, שֶׁלֹּא אָמְרוּ
כֵּן רַק מַחְמַת הַפַּחַד מֵהַמִּיתָה, אֲלֵא אָמְרוּ כֵּן
בְּדַעַה מִיּוֹשְׁבַת, מַחְמַת הַסִּבְרָא שֶׁאִינֵם רוֹצִים
שִׁיעֲקָר הֵיָצַר הָרַע מִלְּבֵם, כְּדֵי שִׁיקְבְּלוּ שֶׁכֵּר
עַל הַמִּצְוֹת. וְרֵאָיָה עַל זֶה, שֶׁכֵּךְ הִיָּתָה כּוּונַתֵם
וְעַל כֵּךְ שִׁבַּחַם הַקַּב"ה, דְּכָתִיב לְאַחֲרָיו (שם ה,
כו)^ל, שֶׁאָמַר הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה 'מִי יִתֵּן

וְצָרִיךְ לּוֹמַר, שֶׁהֵאָמַתְתָּ הוּא שִׁישְׂרָאֵל
נִתְפַחְדוּ מִפְּנֵי הַמִּיתָה, אֲבָל
מִלְּבַד הַפַּחַד עוֹד הָיוּ חוֹשְׁבִים בְּדַעְתָּם
שֶׁאִם יִהְיֶה נַעֲקָר הֵיָצַר הָרַע מֵהֶם, לֹא
יִהְיֶה לָהֶם עוֹד שְׂכָר וְעֵנֶשׁ, וְהָיוּ
סְבוּרִים שִׁיּוֹתֵר טוֹב לָהֶם שִׁיְהִיָּה הֵיָצַר
הָרַע, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ יִתְרַבֶּה שְׂכָרֵם, שֶׁהָיוּ

יִשְׂרָאֵל רַצּוּ שֶׁלֹּא תִתְבַטֵּל הַבְּחִירָה כְּדֵי שִׁיקְבְּלוּ שֶׁכֵּר

וְצָרִיךְ לּוֹמַר, שֶׁהֵאָמַתְתָּ הוּא, שְׂאָכֵן יִשְׂרָאֵל
נִתְפַחְדוּ לְשַׁמּוֹעַ אֶת הַדְּבָרִים מִפִּי הַקַּב"ה,
מִפְּנֵי חֲשַׁשׁ מִהַמִּיתָה, כְּכַתוּב בַּפְּסוּק הַנִּלְ.
אֲבָל מִלְּבַד הַפַּחַד מֵהַמִּיתָה, עוֹד הָיוּ יִשְׂרָאֵל
חוֹשְׁבִים בְּדַעְתָּם וּמִפַּחְדֵם, שֶׁאִם יִשְׁמַעוּ
הַדְּבָרִים מִפִּי הַקַּב"ה, וְעַל יָדֵי כֵן יִהְיֶה נַעֲקָר
הֵיָצַר הָרַע מֵהֶם, וְתִיבְטֵל מֵהֶם הַבְּחִירָה,
וְיִהְיוּ מוֹכְרָחִים מֵעַצְמָם לְקִיִּים אֶת כֹּל
הַמִּצְוֹת, דֵּא יִהְיֶה לָהֶם עוֹד שְׂכָר וְעֵנֶשׁ -
שׁוֹב לֹא יִהְיוּ רְאוּיִים לְקַבֵּל שֶׁכֵּר עַל קִיוֹם
הַמִּצְוֹת, לְפִי שֶׁהַשֶּׁכֵּר שֶׁהָאָדָם מְקַבֵּל עַל
קִיוֹם הַמִּצְוֹת, הוּא רַק עַל מַה שֶׁהוּא מִתְּגַבֵּר
עַל יִצְרוֹ הָרַע^ל. וְעַל כֵּךְ הָיוּ סְבוּרִים, שִׁיּוֹתֵר
טוֹב יִהְיֶה לָהֶם, שֶׁלֹּא יִשְׁמַעוּ הַדְּבָרִים מִפִּי
הַקַּב"ה, וְיִהְיֶה הֵיָצַר הָרַע קִיִּים אֲצֵלֵם,
וּמִתּוֹךְ כֵּךְ יִתְרַבֶּה שְׂכָרֵם.

וּיִשְׂרָאֵל לֹא פִיחַדוּ לְהִיפֵךְ, שֶׁמֵּא אִם לֹא
יַעֲקָר הֵיָצַר הָרַע מֵהֶם, לֹא יוֹכְלוּ לְהַתְּגַבֵּר
עֲלָיו, וְיַעֲבְרוּ עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, וְיִיעֲנֶשׂוּ עַל

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

הַדְּרָכִים וְכוּ', וּבֹאֵי זֶה דִּין, וְאִיזָה מִשְׁפֵּט, נִפְרַע מִן
הָרַשַׁע, אוֹ מִשְׁלֵם שֶׁכֵּר לְצַדִּיק, הַשּׁוֹפֵט כֹּל הָאָרֶץ לֹא
יַעֲשֶׂה מִשְׁפֵּט. כֹּחַ. כְּכַתוּב 'מִי יִתֵּן וְהָיָה לְכֶבֶד
זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, כְּמוֹכֵא
לְהֵלֵךְ בְּסִמּוּךְ. כֹּחַ. פִּירוּשׁ, מֵה שִׁיבַחַם הַקַּב"ה
'הֵיטִיבֵנוּ כֹּל אֲשֶׁר דְּבָרֵי, לֹא הִיָּה עַל מַה שֶׁפַּחְדוּ
מֵהַמִּיתָה, אֲלֵא עַל מַה שֶׁלֹּא רַצּוּ שִׁיעֲקָר הֵיָצַר הָרַע
מִלְּבֵם, וְשֶׁהָיוּ בְּטוּחִים מַחְמַת רֹב יֵרֵאתֵם מֵהַקַּב"ה
שֶׁתְּמִיד יִתְגַבְּרוּ עַל יִצְרֵם. 5. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'מִי

חֲזוּ יִצְרָה רַע לְמִקְוָמוֹ. כז. כְּמִבְּאוּר בְּמֵה שֶׁאָמְרוּ
בְּגִמְרָא (יוֹמָא סט, ב), כְּלוּם יִהְיֵתִיָּה לֵן אֲלֵא לְקַבּוּלֵי
בֵּיה אֲגֵרָא נִהְרֵי מַה שֶׁנִּתְחַת לָנוּ אֶת הֵיָצַר הָרַע, אִינּוּ אֲלֵא
כְּדֵי שֶׁנִּקְבַּל שֶׁכֵּר, עַל מַה שֶׁאִנּוּ מִתְּגַבְּרִים עֲלֵינוּ. וְכֵן
מִבְּאוּר בְּרַמְבַּ"ם (הַלְכוֹת תְּשׁוּבָה פ"ה ה"ד) שֶׁאִם הִיָּה
הָאָדָם נוֹלֵד צַדִּיק וְלֹא הִיָּה עֲלוּל לְחַטּוֹא, לֹא הִיָּה רְאוּי
לְקַבֵּל שֶׁכֵּר עַל קִיוֹם הַמִּצְוֹת. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, אִילּוּ הָאֵל
הִיָּה גָבוּר עַל הָאָדָם, לְהִיּוֹת צַדִּיק אוֹ רַשָּׁע, אוֹ אִילּוּ הִיָּה
שֶׁם דְּבַר שְׁמוֹשֵׁךְ אֶת הָאָדָם בְּעִיקָר תּוֹלְדוֹתוֹ לְדֶרֶךְ מִן

פסוק כו) 'מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם וְכוּ' לִירָאָה אֹתִי וְכוּ' דְהִינּוּ הִירָאָה שְׁהִיתָה לָהֶם אוֹתָהּ שְׁעָה שְׁהָיוּ בְּמוֹחִים בָּהּ, לְמַעַן שְׂתִירְבָּהּ וְכוּ' (שם), פְּדֵי שְׂתִירְבָּה שְׂכָרָם אִם יִהְיֶה לָהֶם יָצָר הָרַע, פִּי לְפֹהַם צַעְרָא אַגְרָא' (אבות פ"ה מכ"ג).

זרע שמשון המבואר

'לְפֹהַם צַעְרָא אַגְרָא' - כפי רוב הצער שהאדם סובל ממה שיצרו הרע מסיתו שלא לעסוק בתורה ועשיית המצוות, יהיה שכרו מרובה³² (אבות פ"ה מכ"ג)³³, הרי שאמר הקב"ה שמחמת יראתם זו יזכו לריבוי שכרם, והיינו כנ"ל שמחמת יראתם בטחו בעצמם ורצו שלא יתבטל יצרם, ועל ידי כך יזכו לריבוי שכר³⁴.

ציונים ומקורות

פי דברי רבינו יתיישב מה שהקשו המפרשים נראה פירוש רבינו חיים פלטיאל (דברים ה, כה), על מה שכתב רש"י (שם ה, כד), שעל בקשת ישראל, שמה שהשמיע להם את הדברות, אמר להם משה התשתם את כוחי כנקיבה, שנצטערתי עליכם ופיתם את ידי, כי ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אליו מאהבה. וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני. וקשה, שהרי הקב"ה שיבחם על כך ואמר 'היטיבו כל אשר דברו'. אמנם לפי דברי רבינו יש לומר, שאם רק חששו מהמיתה, היה להם לסמוך נפשם לשמוע הדברות מפי הקב"ה. אבל הקב"ה השיב למשה 'שמעתי את קול דברי וגו', כלומר, שאני מבין מתוך קולם, שמלבד הפחד מהמיתה, גם לא רצו שתיבטל מהם הבחירה, כמו שהתבאר, ועל כן שיבחם הקב"ה, ואמר 'היטיבו כל אשר דברו'. ועיין עוד בביאור פסוקים אלה, בדברי רבינו להלן פרשת ואתחנן (אות ו), ופרשת וזאת הברכה (אות ב). תמצית הדרוש: א. לשון 'קול דברים' וכדומה, מלמד שאין הכוונה רק לדברים עצמם, אלא גם לקול שבו נאמרו הדברים, שהקול מוכיח, אם הדברים נאמרו מתוך פחד כעס ובהלה, או מתוך יישוב הדעת. ב. לכן כתוב 'קול' אצל אליהוא, שרצה לומר לאיוב, שיוכל להוכיח מתוך קולו, שדבריו נאמרו ביישוב הדעת, ולא מתוך כעס. ג. מטעם זה, כתוב במעשה המרגלים שהקב"ה שמע את 'קול דבריהם' של ישראל, כלומר, שמהקול שלהם שאמרו דבריהם מתוך יישוב הדעת, מוכח שלא מיאנו לעלות לארץ ישראל מחמת הפחד, אלא לפי שמיאנו לשמוע לצויו של הקב"ה. ד. וכן במתן תורה כתוב שהקב"ה שמע ל'קול דבריהם' ללמד, שהקב"ה הבין מהקול של ישראל, שלא ביקשו שלא לשמוע הדברות מפי הקב"ה מחמת הפחד של המות, אלא מתוך יישוב הדעת, מפני שלא רצו שיעקר מהם היצר הרע, כדי שיוכלו להתגבר עליו ולקבל שכר.

וְהָיָה לְבָבָם וְכוּ' לִירָאָה אֹתִי וְכוּ'³⁵, דְהִינּוּ שאמר הקב"ה, הלוואי שהינראה שְׁהִיתָה לָהֶם לִירָאָה לישראל באותה שְׁעָה, שְׁהָיוּ בְּמוֹחִים בָּהּ, שעל ידה יוכלו להתגבר על יצרם הרע, תישאר אצלם 'כָּל הַיָּמִים', 'לְמַעַן יִיטַב לָהֶם' וְכוּ' וְלִבְנֵיהֶם לְעֹלָם' (שם), כלומר, פְּדֵי שְׂתִירְבָּהּ שְׂכָרָם, אִם יִהְיֶה לָהֶם יָצָר הָרַע, פִּי

יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לִירָאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֵי כָּל הַיָּמִים לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעֹלָם. א. פירושו הפסוק לפי פשוטו הוא, שקיום המצוות מיראת ה', גורמת שכר טוב. ורבינו מרדקוק במה שנקט הפסוק שיקיימו את המצוות מחמת יראת ה', שלכאורה לא היה לפסוק לכתוב אלא שבזכות קיום המצוות זוכים לקבל שכר, ולא היה צריך להזכיר את ענין יראתם מה' שהרי זה רק דבר הגורם שיקיימו את המצוות. ומבאר רבינו, שעיקר השבח על היראה, היינו על מה שמחמת היראה פירוש הפסוק לא רצו לבטל את היצר, ועל ידי כך יזכו לרוב שכר. ב. ע"פ רע"ב שם. ומצינו בקדמונים שביארו דברי המשנה 'לפום צערא אגרא', לענין צער ההתגברות על היצר הרע. ראה ספר המשלים מה'שערי אורה' (סימן 30) של"ה (תולדות אדם בית ישראל תליתאה אות רלה) שבט מוכר (פרק כט). ג. לשון המשנה, בן הא אומר, לפום צערא אגרא. ד. זה לשון האור החיים (בראשית ג, ד), ואם תאמר, למה יבאר ה' בריה רעה [נחש], שהוא היצר הרע] כזו לתקלה, דע כי בריה זו, כל מה שהפליא ה' בגודל בחינתה, כן גודל בחינת השגת הנפש בעולם העליון. כי לפי התעצמות הצריך לאדם לנצחון, כן יטול שכרו, כמאמרם ז"ל, לפום צערא אגרא. ואם היה מגביל שיעור כח המסית בשיעור מועט, אין מקום לרוצה להשיג השגה גדולה להשיגה, כי אין השגה זולת אמצעות נצחון המסית. וצא ולמד מהאמור בספר זוה"ק (פרשת תרומה קס, א), במשל בן מלך אשר ציוהו אביו לבל קרוב להזונה, ואת הזונה צוה להסיתו, לבחון בן יכבד אב יעוין שם. ומעתה הפליא ה' להתחסד עם אוהביו, להכין להם דבר שבאמצעותו ישיגו עלות במעלות חיים הנצחיים, אשרי העם שככה לו, ע"כ. וז"ל התוס' (ע"ז ג, א ד"ה גדול), גדול המצווה ועושה, פירוש, מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו, ולקיים מצות בוראו. על

לומד בתורת זרע שמשון

רוצה להבין יותר?
מעוניין לשמוע ווארט קולע
בענייני הפרשה?
רעיון קצר ונפלא בעניינים אחרים?
שיעור תמציתי על דרוש שלם?

בלשון הקודש * באידיש
באנגלית * בצרפתית

קול זרע שמשון

ארץ ישראל
02-80-80-600

ארה"ב
716-229-4808

לונדון
0333-300-2515

עדור חדש!

3 דקות גם זרע שמשון

ליעברית, 130 * לאידיש, 230 * לאנגלית, 330

חדש!
הופיע תהלים "זרע שמשון"
לפרטים:
ארץ ישראל

02-80-80-500
052-71-66450

ארה"ב
347-496-5657

